

ROSSU BALÁZS*

A „zöld” innováció munka világát érintő kihívásai az EU 20-20 stratégia fényében**

1. Energia politika az Európai Unióban

1. Bevezető gondolatok

Az Európai Unió kevesebb, mint egy évtizede még teljesen új szereplőnek számított az energiapolitika és energiaügy területén. A terület önmagában véve is több szempontból mindmáig rendkívül újszerű és innovatív, hiszen az eddigi tapasztalatok azt mutatják, az energia a különféle szabályozásokban szinte kizárólag más, jelentősebbnek vélt kérdéseken belül, egyfajta alegységként szerepelt. Önálló területként (fejezetként) elsőként a Lisszaboni Szerződésben jelent meg, 2007-ben.¹

Az energia kérdése azonban nem maradhatott a háttérben túlzottan sokáig, ugyanis a jelenleg (leginkább fejlett gazdaságokban tapasztalható), átlagosnak mondott (és gondolt) életvitel a környezetre gyakorolt hatásai helyenként drasztikusnak mondhatók. Ezen hatások következményei mára már a legtöbb ember számára a mindennapi életük során is érzékelhetővé váltak. Ezen hatások és következmények közül talán a legismertebb az éghajlatváltozás², melynek kérdése egyes országokban [mint például az Amerikai Egyesült Államok politikai vezetésének körében, (ahogy ezt a helyi-³ és világsajtó⁴ több alkalommal is elemezte)] még mindig képezheti vita tárgyát. Annak érdekében, hogy a környezetet érő és terhelő hatások enyhüljenek, a helyzet stabilizálódjon és optimális esetben a jövőben visszafordíthatóvá, de legalább is enyhíthetővé váljon, az

---

* mesteroktató, SZTE Állam- és Jogtudományi Kar

** A kutatást az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg

¹ <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/68/energy-policy-general-principles> (Letöltve: 2019. 08. 12.)

² POPOVA, MARIANA (szerk.): *Climate change and energy seen through the lens of Green Economy*. In: Sustainable development in the European Union – Key messages. Eurostat Statistical books. Eurostat, Unit C4 – Key indicators for European policies. European Commission. 2013. 114–115. pp.

³ <https://time.com/5622374/donald-trump-climate-change-hoax-event/> (Letöltve: 2019. 07. 16.)

⁴ <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/trump-news-latest-g20-climate-change-global-warming-us-japan-a8980156.html> (Letöltve: 2019. 07. 16.)

Európai Unió már 2005-ben egy olyan megvalósítható energiapolitika megalkotását tűzte ki célul, melynek háttérében a környezeti kérdéseken túl, gazdasági okok is meghúzódtak, ezzel a folyamatos fejlődés mellett megteremtve egy mind a bolygó, (ideértve a nyersanyagokat, a környezetet), mind pedig a társadalom számára fenntartható fejlődés lehetőségét. A jelenlegi nyersanyag-felhasználás „általános mértéke” ugyanis koránt sem nevezhető fenntarthatónak⁵. A jövőre nézve változásra, változtatásra volt és van szükség. A programok megalkotása közben az alábbiak szerepeltek a legkiemeltebb célok között:

- a széndioxid-kibocsátás, és a fosszilis, (nem megújuló) energiahordozók használatának csökkentése,
- egy stabil, és biztonságos energia-infrastruktúra megteremtése, illetőleg
- az egyes tagállamok nyersanyag-függésének mérséklése⁶, illetve optimális esetben megszüntetése („energiafüggetlenség” elérése).⁷

2. Fontosabb célmeghatározások, mérőföldkövek

Az energiapolitika rendszerének keretét ezen fent leírt gondolatok adják, mióta az Európai Parlament 2007-ben (a Lisszaboni Szerződéssel) megfogalmazta és elfogadta őket.⁸ Ezt megelőzően (bár, ahogy az korábban említésre került, nem a jelenlegihez hasonló direkt módon) és ezt követően is számos program és kezdeményezés indult (és zárult), hogy az elméleti megoldások a gyakorlatba is átültetésre kerülhessenek, amik közül talán a legjelentősebbek a környezet(védelm)i cselekvési-/ akcióprogramok vagy cselekvési-/ akciótervek („action plans”), melyek közül jelenleg a hetedik⁹ közeledik a végéhez.

2. 1. A Környezet(védelm)i Akciótervek

A környezetpolitika szempontjából meghatározó jelentőséggel bírnak az Akciótervek, melyekre a folyamatosság jellemző. Folyamatosan, egymásra épülve igyekeznek meghatározni a következő teljesítési időszakra vonatkozóan a legjelentősebb (érvényesítendő) célokat. Többnyire nem kötelező jellegűek, mindössze egy általános keretet adnak, de természetesen amennyiben az előírásaik az EU bármely kötelező erejű szerződésének környezeti fejezeteivel átfedésben vannak, jogilag kikényszeríthetőek. Az Akciótervek előre meghatározott alapelvek mentén haladva adnak iránymutatást a jogalkotók és a jogalkalmazók számára egyaránt.¹⁰ Ezen alapelvek az alábbiak:

⁵ MIKA JÁNOS: *A klímaváltozás és a megújuló energiák kölcsönhatása*. In: Juhász Árpád (szerk.): *Megújuló energiák*. Sprinter Kiadói Csoport. Budapest, 2009. 189–211. pp., 222–227. pp.

⁶ POPOVA 2013, 122–123. pp.

⁷ http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2015-0341_HU.html (Letöltve: 2019.07.23.)

⁸ <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/68/energy-policy-general-principles> (Letöltve: 2019.07.23.)

⁹ A hetedik Környezeti Akcióprogram a „*Jólét bolygónk felélése nélkül*” címet viseli, 2014. januárjában lépett hatályba és 2020-ig fogalmaz meg az Európai Unió által meghatározott fontosabb célkitűzéseket.

¹⁰ <http://www.utajovobe.eu/oktatasi-segedlet/a-kornyezetvedelem-fogalma?showall=&start=4> (Letöltve: 2019.08.13.)

„Alapelvek:

- A szennyezés, illetve a környezeti ártalmak forrásánál történő fellépés;
- A környezeti hatások figyelembevétele;
- A természeti erőforrások ésszerű hasznosítása;
- A tudomány és a technika környezetvédelmi célú fejlesztése;
- A szennyező fizet elve;
- Egyik állam sem okozhat környezeti kárt más államnak;
- A fejlődő országok érdekeinek figyelembevétele;
- Az Európai Közösség és a tagállamok regionális és nemzetközi együttműködése;
- A környezetvédelem a Közösségben mindenki ügye, amelyet minden szinten oktatni kell;
- A környezeti cselekvés megfelelő szintjének meghatározása;
- A tagállamok környezeti politikáinak összehangolása és harmonizálása a Közösségben.”¹¹

2. 2. Kiotói Jegyzőkönyv az éghajlatváltozásról

A Kiotói Jegyzőkönyv az éghajlatváltozás elleni harc egyik legfontosabb nemzetközi jogi dokumentuma. A jegyzőkönyv annak érdekében jött létre, hogy a fejlett országok jogi keretek közé szorítsák, és az aláíró felek kötelezettséget vállaljanak ezáltal arra, hogy megpróbálják csökkenteni¹² a globális felmelegedést okozó gázok kibocsátását.¹³

Az ENSZ éghajlat-változási keretegyezményéről folytatott tárgyalásán az Európai Közösség is képviseltette magát. A tárgyalások eredményeként New Yorkban, 1992. május 9-én került elfogadásra a megállapodás (az Európai Közösség 1993. december 15-i 94/69/EK határozata által került ratifikálásra).¹⁴

A keret megállapodás még nem tartalmazott országokra lebontott mérőszámokat, melyekhez a szerződő felek kötve lettek volna, viszont kimondta azt, hogy a felelősségvállalás közös, azonban nem egyenlő mértékű, amely adódhatott az országok méretéből és a fejlettségi szintjéből egyaránt.

A szerződő felek úgy határoztak, hogy a 2000 utáni időszakra vonatkozóan olyan tárgyalásokat kezdenek, melyek konkrét intézkedéseket határoznak meg a fejlődő országok számára annak érdekében, hogy csökkentsék azon gázok kibocsátását, amelyek az éghajlatváltozásért okolhatóak. Hosszú tárgyalásokat követően született meg 1997. december 11-én a megállapodás, amely a Kiotói jegyzőkönyv nevet kapta, utalva annak elfogadási helyére. A jegyzőkönyv Európai Közösség részéről való aláírása 1998. április 29-én történt.¹⁵

A Kiotói jegyzőkönyv számszerűsített adatokat és kötelezettségeket ír elő az aláíró országokra vonatkozóan, melyek teljesítésének hiánya szankciókat von maga után, hiszen a dokumentum az aláírást követően az aláíró félre (államra) jogilag kötelező erejű.

¹¹ <http://www.utajovobe.eu/oktatasi-segedlet/a-kornyezetvedelem-fogalma?showall=&start=4> (Letöltve: 2019.08.13.)

¹² Ennek értelmében 2008 és 2012 között az 1990-es szinthez képest legalább 5%-kal mérsékelni kellett a káros gázok kibocsátását.

¹³ http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/l28060_hu.htm (Letöltve: 2019.08.13.)

¹⁴ http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/l28060_hu.htm (Letöltve: 2019.08.13.)

¹⁵ http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/l28060_hu.htm (Letöltve: 2019.08.13.)

Az Európai Unió 2002. május 31-én ratifikálta a jegyzőkönyvet, mely 2005. február 16-án lépett hatályba, voltak azonban olyan fejlett országok, melyek elutasították a jegyzőkönyvhöz való csatlakozás lehetőségét, ilyen volt például az Amerikai Egyesült Államok.¹⁶

A Kiotói jegyzőkönyvvel kapcsolatban probléma, hogy nincs teljes egyetértés a tárgyalófelek között. Az Amerikai Egyesült Államok csatlakozott ugyan a Jegyzőkönyvhöz, azonban a Szenátuson keresztül nem ratifikáltatta, Kína pedig alá sem írta azt.¹⁷

Kötelező teljesítések és számadatok hiányában a Jegyzőkönyv egyre inkább kezdett távolodni céljától, és nőtt a „szakadék” a résztvevő felek között.

Az elvi állásfoglalások mennyisége nőtt,¹⁸ de ezek intézkedéseket sok esetben nem vontak maguk után. A hiányos szabályozás, amely olvasás alapján komplexnek tűnhet, azért nem hozta a várt eredményeket, mert az elhatározások mellé azoknak a végrehajtási módjáról és az intézkedések mikéntjéről nem kielégítő mértékben esett szó. A tárgyaló országok között szembenállás alakult ki, mivel a fejlett országok ragaszkodtak gazdasági pozíciójukhoz, és a fejlesztések a jelentős költségberuházások mellett gazdasági visszaeséssel is párosulhatnak ideiglenesen. A fejlődő országok azzal indokolják ellenállásukat, hogy jogukban áll ugyanazt a gazdasági fejlődéshez vezető utat végigjárni, mint a már fejlett országoknak, és esetükben is érvényes lenne az, hogy az új technológiák bevezetése rendkívüli költségeket róna rájuk, ami hátráltatná őket, nem beszélve arról, hogy a fejlődő országok szinte teljes gazdasága a fosszilis energiahordozók használatára rendezkedett be, így a teljes technológiai átalakítás rendkívül hosszú időt venne igénybe. Kialakult egy olyan helyzet, melyben a felek nem tudnak megegyezésre jutni, mivel minden ország a saját gazdasági érdekeit tartja szem előtt.¹⁹

A Kiotói jegyzőkönyv első teljesítési időszaka 2012 végén lejárt, ezért dönteni kellett további sorsáról.

A Jegyzőkönyvet meghosszabbították 2020-ig, de a részletkérdések kidolgozását a későbbiekre hagyták. Lényeges eredmények azonban nem voltak várhatók, hiszen a világ két legnagyobb CO₂ kibocsátója (az Amerikai Egyesült Államok és Kína) nem volt hajlandó csatlakozni az Egyezményhez.²⁰

2. 3. A RES-E Direktíva

Az első komolyabb célokat az úgy nevezett RES-E direktíva (2001) tartalmazta. Ebben az EU tagállamok számára egy 22%-os arányszám elérése került meghatározásra, méghozzá 2010-ig.²¹ Az előírt elvárások a legtöbb esetben javarészt teljesültek, azonban

¹⁶ http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/l28060_hu.htm (Letöltve: 2019.08.13.)

¹⁷ <http://www.biztonsagpolitika.hu/index.php?id=16&aid=1162> (Letöltve: 2019. 08. 12.)

¹⁸ JUDIT BALINT *et al.*: *Greenhouse gas emissions in EU-15 Member States*. Greenhouse gas emission trends and projections in Europe 2007 – Tracking progress towards Kyoto targets. EEA Report 2007/5 36–38. pp.

¹⁹ <http://www.biztonsagpolitika.hu/index.php?id=16&aid=1162> (Letöltve: 2014. 04. 29.)

²⁰ http://index.hu/tudomany/2012/12/08/meghosszabbítottak_a_kiotoi_jegyzokonyv_ervenyesseget/ (Letöltve: 2019. 08. 13.)

²¹ Jelen esetben az arányszámok alatt az ún. megújuló energiaforrások aránya értendő az adott területi egység (pl. ország/ állam) teljes (leggyakrabban éves) energiaigényének kielégítéséhez mérten, illetőleg ezzel együtt az általános káros anyag (leggyakrabban üvegházhatású gázok, pl. CO₂) kibocsátásának csökkentésének mértéke is.

adódtak kisebb problémák, legfőképp az akkor újonnan csatlakozó országok esetében. A megoldást látszólag az jelentette, ha számunkra központilag alacsonyabb értékek kerülnek meghatározásra. Mindezt az indokolta, hogy az eredetileg kitűzött célok teljesítésének képtelenségének hátterében általában az egyes országok esetleges infrastruktúrális, gazdasági, pénzügyi és/vagy egyéb hiányosságai álltak. A RES-E direktíva megvalósítását egy „OPET RES-E” nevű program segítette, mely 2003 áprilisában indult Brüsszelben.²² A program útmutatásának köszönhetően a legtöbb tagállamban a kezdeményezés meglehetősen eredményesen zárult. A kezdeményezés lényege pedig az elvárások egy szűkebb körben történő megfogalmazásában rejlett. Az elérendő célszámok és arányok kizárólag a RES-E területére korlátozódtak, tehát nem globálisan az energiaiparra, de nem is a megújuló energiaforrások területére általánosságban. A RES az angol Renewable Energy Sector (azaz Megújuló Energia Szektor) rövidítése, az „-E” pedig ezen belül egy alszektort jelöl, méghozzá az elektromos áram, vagy más néven a villamos-energia területét. A programban a RES-E olyan villamos-, vagy elektromos energiát jelent, melyet kizárólag megújuló energiaforrások hasznosításával állítottak elő, (vagyis a szénalapú, fosszilis energiahordozók és az atomenergia helyett például nap-, szél-, víz-, vagy geotermikus energiát, esetleg biomasszát használtak).²³

A megújuló energiaforrások az elektromos energiaszektorba történő bevezetésére és elterjedésének elérésére számos támogató eszköz áll rendelkezésre. A teljesség igénye nélkül, ezek közül a legnagyobb jelentőséggel az alábbiak bírnak:

- Támogathatók közvetlenül maguk a szükséges beruházások. Ezzel az eszközzel nem a termelés, tehát az üzemeltetés, hanem annak megindításához, a kivitelezéshez szükséges tárgyi eszközök költségeinek viselésében nyújt segítséget az állam. Ennek megvalósítására alkalmazható az adott állam területén szokásos valamennyi módszer, például:
  - a) Számlával történő igazolást követően az állam a befektető számára (utólag) visszafizeti a beruházási költségek egy részét, vagy
  - b) Kamattámogatást nyújthat a beruházás megvalósításra felvett hitelre;
- A kész „termékre” megállapítható egy támogatott átvételi ár. Ez azt jelenti, hogy az állam (esetünkben) a zöld villamos energia átvételét hosszútávon garantálja (általában jogszabályi keretek között) legalább egy az előre megszabott áron, vagy szükség esetén a központ rendszer üzemeltetőjét kötelezi erre. Ez a modell kiválóan alkalmas az átvenni kívánt mennyiség szabályozására az áron keresztül.
- Megállapíthatók különböző „kvóták”. Ebben az értelmezésben a kvóta jelentése a dolgozat egy másik fejezetében taglalt fogalomtól némileg eltér. Jelen esetben a kvóta nem negatív korlátként jelenik meg, szerepe a zöld áram előállításának mennyiségén keresztül történő szabályozása. Ebben a modellben a termelőkön túl a szolgáltatókat és a fogyasztókat is kötelezheti arra a szabályozó hatóság, hogy meghatározott időszak (általában egy év) alatt vásároljanak zöld energiát, vagy maguk állítsák azt elő, teljes fogyasztásuk egy előre kikötött százalékában.

²² <https://cordis.europa.eu/project/rcn/86966/factsheet/en> (Letöltve: 2019. 07. 25)

²³ ROSSU BALÁZS: *Környezettudatos munkavégzés, a megújuló energiaipar és a női munkavállalók kapcsolatának vizsgálatában*. In: Berki Gabriella (szerk.): *Opuscula Szegediensia 4 A Munkajogi és Szociális Jogi Doktoranduszok negyedik konferenciája c. kiadvány*. Szeged, 2011. 217. p.

- Kiállíthatók úgy nevezett „zöld bizonyítványok”. Ezt az eszközt gyakran alkalmazzzák a kvótarendszerrel együttesen. Lényegében annyit jelent, hogy a (zöld áramot előállító) termelők meghatározott számban szert tehetnek zöld bizonyítványokra, melyek maximális mennyiségét az éves termelésük nagysága határozza meg. Ezek a bizonyítványok a tőzsdén érvényesíthetőek, mely lehetőség a piaci árversenyből származó esetleges nyereségek hiányát hivatott kompenzálni, lévén a RES-E termelők a zöld villamos-energiát nagykereskedelmi áron értékesítik.
- Biztosíthatók különböző adókedvezmények. Az adott állam dönthet úgy, hogy az előállított zöld áramot terhelő általános forgalmi adó összegét részben vagy egészben elengedi, vagy lehetővé teszi a termelő számára annak egy későbbi időpontban történő visszaigénylését.

A gyakorlatban az a jellemző, hogy az országok a lehetséges támogatási rendszerek közül egyidejűleg többet is alkalmaznak, vagy szektoronként, esetleg ágazatonként differenciálnak, de a főbb eszközök jellemző elemeinek kombinálásával előfordulnak vegyes modellek is.²⁴

2. 4. Az EU 20-20 Stratégia

A program folytatásaként az Európai Unió tagállamai közül a megújuló energia területén élenjárónak számító országok, így tehát elsők között Németország és Spanyolország, szervezésével és koordinálásával megszervezésre került egy csúcstalálkozó 2007 márciusában. Az előző program határideje ugyan ekkor még nem zárult le, de a folyamatosság biztosításának érdekében az „előd program” teljesítési időpontja kell, hogy az új program kezdési időpontjával szolgáltasson. A 2007-es csúcstalálkozó alkalmával fektették le a következő lépést szolgáló EU-s program alapjait, melyet nem túlzás a téma legnagyobbjának (és talán legismertebbjének) nevezni a közösségi szintű kezdeményezések sorában. Ez a program az ezt megelőzőkhöz hasonlóan tíz éves intervallumot ölel fel, vagyis a tagállamok számára tíz évet biztosít, hogy a következő lépcsőfokhoz szükséges feltételeket megteremtsék és a kitűzött célokat elérjék. A tagországoknak tehát mindent el kell követniük, hogy a megújuló energiaforrások használatából nyert teljes energiárészesedés elérje, vagy meghaladja a 20 százalékot²⁵, 2020-ra. Ez a program tehát jóval összetettebb elődjénél.²⁶ Nem csupán azt tűzi ki célul, hogy az egyes országok (tagállamok) teljes (éves) energiaszükségletének 20 százaléka megújuló energiaforrások felhasználásából származzon, hanem azt is, hogy legalább ugyanekkora aránnyal csökkentsék a tagállamok a széndioxid és egyéb üvegházgázok kibocsátását (szintén éves viszonylatban, arányában vizsgálva a 20 százalékot). A kezdeményezés a találó 20-20, vagy 20-20-20 Program (egyreszakirodalmakban „Stratégia”) néven vált igazán ismertté, mely elnevezés okául a kitűzött kettős cél százalékos arányának, és a dátum számbeli egyezése, valamint a dátum angol kiejtése (20-20, azaz 2020.) egyaránt szolgálhatott. Ez a Program abban is eltér elődeitől, hogy bár meghatároztak minden tagál-

²⁴ http://www.sze.hu/etk/_konferencia/publikacio/Net/eloadas_toth_tamas.doc (Letöltve: 2019. 08. 14.)

²⁵ MACKAY, DAVID J. C.: *Fenntartható energia – mellébeszélés nélkül*. Vertis, Typotex. Budapest, 2011. 124–134 pp.

²⁶ MIKLÓS LOSONCZ: *Policy co-ordination, competitiveness and cohesion in the Europe 2020 strategy*. In: Attila Ágh – András Vértes (szerk.): *From the Lisbon Strategy to the Europe 2020 Strategy: Think Europe for the Global Action*. 'Together for Europe' Research Centre. Budapest, 2014. 85–86. pp.

lam számára egyedi arányokat is, alapvetően minden tagállamtól a 20% a minimumelvárás, mely alól csak különösen indokolt (és bizonyítékokkal alátámasztott) esetekben részesülhetnek egyes tagállamok kedvezményben. Mivel ez a program rendkívül összetett, különösen pontos szervezést és tervezést igényel, melynek magát a cselekvést megelőznie, nem pedig utólag alátámasztania kell. Ennek okán az Európai Unió minden tagállamtól elvárta, hogy készítsen és dolgozzon ki egy ún. Megújuló Nemzeti Cselekvési Tervet 2010. június 30-ig. A területen élenjáró országok természetesen már elérték, sőt egyes esetekben meg is haladták a 20%-os arányt így számukra az EU nagyobb számokat állapított meg.²⁷

A Stratégia alapvetően nem szól másról, mint az életszínvonal növeléséről, és ennek elengedhetetlen „kellékeként” (és talán egyetlen lehetséges módjaként) a munkahelyteremtésről.²⁸ A Bizottság javaslata alapján öt terület fejlesztése kell, hogy az elkövetkezendő években a prioritást képezze, név szerint:

- a foglalkoztatás,
- a kutatás és innováció,
- az éghajlatváltozás és energia,
- az oktatás, valamint
- a szegénység elleni küzdelem

azok a területek, melyekre vonatkozóan egyértelműen mérhető és rövid időn belül számon kérhető, közösségi szintű célok kitzése szükséges. A tényleges megvalósíthatóság érdekében ezekből előzetesen, vagy még inkább párhuzamosan nemzeti célokat is meg kell fogalmazni. A Stratégia *Juan Manuel Barroso* (az Európai Bizottság akkori elnökének) nevéhez fűződik. Egy esetleges gazdasági válság súlyos következményein túl, az Európai Uniónak folyamatosan szembe kell néznie olyan nehézségekkel, mint a társadalmak előregedése, az erőforrások elérhetőségének csökkenése, nehezedése és az ennek következtében bekövetkező nyomás, vagy a globalizáció negatív hatásai.²⁹

A Stratégia keretében három alapelv került meghatározásra, melyek egymást is segítve és erősítve teszik lehetővé annak megvalósulását. Ezek:³⁰

- Az „Intelligens növekedés”, melynek keretében egy a tudáson és innováción alapuló gazdaság kialakítása a cél,
- A „Fenntartható növekedés”, amelynek során a gazdaság versenyképessé tétele az erőforrások hatékonyabb, és nem utolsó sorban „környezetbarátabb” felhasználásán keresztül valósul(hatna) meg, valamint
- Az „Inkluzív növekedés”, mely magában foglalja a foglalkoztatás arányának növelését, valamint a területi és társadalmi kohézió ösztönzését, és a gazdaság ezen eszközökön keresztül történő megerősítését és stabilizálását.

Kiemelt prioritás illeti meg a közösség szintjén a „20-20-20 Programban” meghatározott éghajlat-változási, valamint energiaügyi célkitűzéseket. Ennek értelmében a Bizottság folyamatosan újabb és újabb kezdeményezésekkel, javaslatokkal áll elő és ki-

²⁷ ROSSU 2011, 217. p.

²⁸ Európa 2020 stratégia – 2. p. Elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:HU:PDF> (Letöltve: 2019. 07. 22.)

²⁹ Európa 2020 stratégia – Összefoglalás 6. p.

³⁰ Európa 2020 stratégia – Összefoglalás 6. p.

magaslóan támogatja a kijelölt cél megvalósításával kapcsolatban legjelentősebbnek ítélt területek fejlesztését, és az ezekre irányuló ösztönzést. Ezek között említendők:

- egy „erőforrás-hatékony Európa” megteremtése,
- a gazdasági növekedés és az erőforrások felhasználásának szétválasztása,
- az alacsonyabb szén-dioxid kibocsátású gazdaság felé való előmozdulás elősegítése,
- a megújuló energiaforrások növekvő mértékű alkalmazása, valamint
- a szállítási ágazat modernizálása.³¹

A 20-20 Stratégiát követően az Európai Unió következő lépése a fenntartható energiapolitika irányába a 2050-es „Ütemtervek” elkészítése. Ennek keretében a széndioxid-kibocsátást az 1990-es évek értékeihez képest 85-90 százalékkal kívánják visszaszorítani. Az új energiastruktúrában meghatározó helyet kap(hat) majd az atomenergia, de szigorúan az új, úgy nevezett Negyedik Generációs reaktorfejlesztési program keretében. Ezek a reaktorok megőriznék a jelenleg is használt (második és harmadik generációs) változatok pozitív tulajdonságait, vagyis hogy képesek biztonságosan és olcsón viszonylag nagymennyiségű energiát termelni, de új képességekkel is gazdagodnának. Nagyobb teljesítményen lennének képesek működni, illetőleg az eddigi reaktorüzemanyagokból újrahaznosítással előállított hajtóanyaggal tudnák mindezt elérni.³²

Összességében elmondható, hogy a Lisszaboni Szerződéssel az Európai Unió számára már rendelkezésre állt egy olyan jogi szabályozás, mely az EU energiapolitikájának célkitűzéseire és döntéshozói eljárásaihoz keretet biztosít. Az Unió energiapolitikáját alapvetően direktívák, irányelvek szabályozzák, melyek konkretizálják és a megvalósítás szempontjából érthetőbbé, értelmezhetőbbé teszik a különböző ütemterveket és széleskörű cselekvési programokat. Ezen szabályozások keretében a versenyképes árak, magasabb szintű szolgáltatások, valamint a biztonság és fenntarthatóság biztosítása lehetségessé válik az energia szektor tekintetében.³³

II. A megújuló energia és Magyarország

1. Helyzetkép

Az éghajlatváltozás jelensége Magyarországon is érzékelhető. A folyamatos melegedés egyik kiváltó oka pedig a termelés során globálisan a Föld légkörébe jutó üvegházhatású gázok mennyiségének erőteljes növekedése. Magyarország nem minősül energiafüggetlennek, azaz energiahordozók tekintetében más államoktól szorul segítségre. Ahhoz, hogy a jövőben teljesítse a fenntarthatóság szempontjából elengedhetetlen célokat, energiapolitikáján is változtatnia kell. Ez rövid távon a gazdasági válság hatásától való szabadulást, hosszabb távon pedig nagyobb állami önállóságot is jelenthetne. Egy teljes energiapolitikát érintő átrendezkedés azonban természetesen egy jelentős

³¹ Európa 2020 stratégia – Összefoglalás 7. p.

³² <https://www.world-nuclear.org/information-library/nuclear-fuel-cycle/nuclear-power-reactors/generation-iv-nuclear-reactors.aspx> (Letöltve: 2019. 08. 12.)

³³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0015&from=EN> (Letöltve: 2019. 08. 12.)

költségekkel járó folyamat, ami egyetlen kormány számára sem teszi túlzottan vonzóvá a téma teljes értékű felkarolását, a sikeres interpretáció következtében jelentkező hosszú távú előnyök azonban a függetlenség növelése mellett a megújuló energiaforrások felhasználási arányának növelését is jelenthetné. Ez pedig technológiai átrendeződést igényelne, mely rövid távon szintén költségesnek tűnhet, de hosszú távon nem csak anyagi előnyökhöz juttatná az ország egészét, de jelentős élénkítő hatása is lenne a gazdaságra nézve. A folyamat során új munkahelyek jöhetnének létre új, speciális képzések, illetőleg átképzések révén, valamint az új technológiák kezeléséhez új szakmák megjelenése is párosulna. A kezdeti befektetések tehát bizonyosan megtérülnének, optimális esetben pedig a korábbi energia-importigény, teljes fordulatot véve, többlettermelésbe, és annak lehetséges exportálásába válhatna át. A folyamat azonban összetett és a megtérülés viszonylag lassú. Egy ilyen volumenű átszerveződés teljes szemléletváltást igényelne mind gazdasági, mind társadalmi oldalról. Az eddigi tapasztalatok alapján az egyik megvalósulása jó eséllyel elősegítené a másikat (azaz egy társadalmi szemléletváltás gazdasági szemléletváltást lenne képes eredményezni, ahogyan fordítva is, előidézhető lenne egy társadalmi szemléletváltás egy gazdaságit követően), de valójában a kettőnek együttesen és párhuzamosan kellene megtörténnie.³⁴

2. A Nemzeti Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terv

A probléma megoldásának érdekében az EU Bizottság 2009/548/EK határozatában közzétett formanyomtatványában előírtaknak megfelelően, Magyarország elkészítette a Nemzeti Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Tervet, amely a 2010-2020-ig lefedő időszakra fogalmaz meg célkitűzéseket. Ennek értelmében erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy az ország energiaszektora a Közösségi stratégia előírásainak megfelelően átalakulhasson, és mindeközben minimalizálásra kerülhessen az éghajlatváltozásért felelőssé tehető gázok kibocsátása (legalább az előírt mértékkel csökkentse azokat).³⁵

Ahogy az a Kiotói Jegyzőkönyvről szóló tárgyalások során is kitűnt, az Európai Unió tagállamai, (annak ellenére, hogy nem a legjelentősebb káros anyag kibocsátók közé tartoznak), igyekeztek minél inkább eleget tenni az előírtaknak. Bár Magyarország számára (az nemrégiben csatlakozó országokhoz hasonlóan) az „általános” 20%-nál alacsonyabb értéket jelöltek meg célul, az ország adott helyzetéhez képest mégis magasnak tekinthető ez a szám. Az Európai Unió Magyarország számára 13%-ban állapította meg az elérendő határértéket a megújuló energiaforrások tekintetében, az ország azonban ezt a megjelölt időpontig 1,65%-kal tervezi túlteljesíteni (azaz 2020-ig 14,65% a magának kitűzött célérték). A Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terv részét képezi, képezte egy olyan jogszabály megalkotása, amely nagymértékben hozzájárul a szükséges változások valósággá válásához. Magyarország tekintetében problémát jelent, hogy egyetlen egységes szabályozás helyett több mint 120 különféle jogszabályban

³⁴ <https://2010-2014.kormany.hu/hu/nemzeti-fejlesztesi-miniszterium/klima-es-energiaugyi-allamtitkarsag/hirek/elkeszult-a-megujulo-energia-magyarorszag-megujulo-energia-hasznositasi-cselekvési-terve-2010-2020-cimu-kiadvany> (Letöltve: 2019. 09. 15.)

³⁵ http://www.ebb-eu.org/legis/ActionPlanDirective2009_28/national_renewable_energy_action_plan_hungary_hu.pdf (Letöltve: 2019. 08. 15.)

találhatóak meg azok az előírások, amelyek a megújuló energia témakörét érintik. A szükséges engedélyeztetési eljárások folyamata is rendkívül bürokratikus, bonyolult, és hosszadalmas, melynek oka, hogy túlságosan nagyszámú azoknak a szervezeteknek a köre, amelyeknek el kell járnia az ilyen ügyekben. Ez meglehetősen megnehezíti a gördülékeny előrelépést, és sajnálatos módon a tapasztalatok azt mutatják, hogy azon személyek, akik (akár magán-, akár céges/ vállalati ügyben járnak el) aránytalanul érzékelt nehézségbe ütköztek, vagy akiknek ügyvitele hosszabb időre elakadt, számos esetben teljesen elvesztették a motivációjukat.³⁶

2011 őszén elfogadásra került a „Nemzeti Energiastratégia”, amely a Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Tervet követve már ugyan számol a megújuló energiaforrásokkal, de koránt sem a kellő mértékben.³⁷ A stratégia szerint a kormány célja, hogy a fogyasztók hosszú távon juthassanak energiához megfizethető áron, azonban a megújuló energiaforrásokba történő nagyobb arányú befektetések tervezése helyett inkább az atomenergia jelenléte dominál. A megújuló aránya a kötelezően vállalt „minimum” értékig jelenik csak meg.³⁸ Ennek oka egyrészt az, hogy a túlteljesítés terve nem volt reális és még komoly befektetések árán sem lenne gazdaságos a magasabb határérték elérése, a stratégiából azonban inkább az tűnik ki, hogy a kormányzat új ötlettel állt elő és inkább azt követné. A beszámoló alapján az új stratégia öt nagy területet különít el az alábbiak szerint:

- „az energiatakarékosság és energiahatékonyság fokozása,
- a megújuló energiák részarányának a növelése,
- a közép-európai vezetékhálózat integrálása és az ehhez szükséges határkeresztező kapacitások kiépítése,
- az atomenergia jelenlegi kapacitásainak megőrzése,
- valamint a hazai szén- és lignitvagyon környezetbarát módon való felhasználása a villamosenergia-termelése.”³⁹

3. Megoldási lehetőségek

3. 1. Bővítést célzó EU-s és állami finanszírozású pályázatok

Az energiaszektor „zöldítése” költséges vállalkozás, amelyet egy-egy adott (tag)állam a kitűzött céloknak megfelelően nem minden esetben tudna kizárólag saját államháztartásból fedezni. Az új beruházások költségei helyenként igen magasak lehetnek és nem kizárólag infrastruktúrára, de szaktudásra is szükség van működtetésükhöz. Az Európai

³⁶ http://www.innoteka.hu/cikk/a_zoldenergia_kihasznalashoz_a_jogalkoto_segitsegere_is_szuksege_van.104.html (Letöltve: 2019. 08. 06.)

³⁷ BLEY, SIMON JOHANNES (szerk.): *Smarter, greener, more inclusive? Indicators to support the Europe 2020 Strategy, 2016 edition*. Eurostat, Unit E2 – Environmental statistics and accounts; sustainable development. 2016. 182 p.

³⁸ BLEY, SIMON JOHANNES (szerk.): *Smarter, greener, more inclusive? Indicators to support the Europe 2020 Strategy, 2017 edition*. Eurostat, Unit E2 – Environmental statistics and accounts; sustainable development. 2017. 174. p.

³⁹ <http://www.terport.hu/hirek/nemzeti-energiastراتيجية-2030> (Letöltve: 2019. 08. 15).

Unió ezért hozta létre az Intelligens Energia Európa Programot⁴⁰, amelynek a célja az, hogy anyagi támogatással segítse azokat, akik nyitni szeretnének a megújuló energiaforrások felé. Magyarországon (egyebek mellett) a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal honlapján keresztül lehet tájékozódni az ilyen témában kiírt pályázatokról.⁴¹

Az állami támogatások általában szintén pályázat útján vehetők igénybe, vagyis a támogatás igénybevételének feltétele egy kiírt pályázat megnyeréséhez kötött, amelyre állami és magánszférában szereplők egyaránt jogosultak. Az állami pályázatok nagyobb hányada szintén EU-s forrásból kerül finanszírozásra (legalább részben), de a területet érintő különböző célokra használható. Jelenleg több, mint 200 aktív (pályázható vagy „futó”) projekt érhető el, melyek 12%-a elsődleges fókuszba helyezi a „zöld” területen történő innovációt, jó gyakorlatok kialakítását. A kamatmentes, visszatérítendő támogatások összesen 114,6 milliárd forint (~ 348 millió euró) összegben állnak rendelkezésre a legtöbb polgár számára, illetőleg ezek fordíthatók a helyi vállalkozások versenyképességét növelő programok szervezésére, valamint különféle egyesületek társadalmi felelősségvállalási eseményeken való részvételének lehetőségeire. A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy számos esetben a pályázati célok teljesítése érdekében létrehozott munkalehetőség csak addig tart, amíg a támogatás ténylegesen igénybe vehető (vagy amíg a pályázat ezt megköveteli).

A pályázati pénzből történő beruházás azonban csak egy választható lehetőség. Amennyiben az adott szerv vagy vállalat rendelkezik megfelelő mennyiségű saját tőkével, természetesen saját költségen is megvalósíthatja a szükséges beruházásokat.

3. 2. A foglalkoztatás bővítése

Ahogy az már korábban is említésre került, a beruházások kapcsán mindenképp számításba kell venni az új szaktudás megszerzését is. A foglalkoztatásban bekövetkező változás mértéke a képzettség-igény változásával arányos. Ez az érték lehet akár „nulla” is (például egy helyileg jelentkező igény régi technológiákba fektetésével való megoldása), ugyanakkor lehet nagyon magas is (teljesen új technológia bevezetése esetén). Az egyes szektorokat természetesen eltérő mértékben érinti a változás, de bizonyos alapvető tudásra minden vállaltnak szüksége van. Ezek közül kiemelt helyen említendők az alábbiak:

- Energia- és nyersanyag-hatékonyság,
- Szennyezőanyag elhelyezés,
- Kockázatértékelés,
- Szállítás és fuvarozás, valamint
- Kommunikáció.

⁴⁰ http://www.intelligensregio.hu/download.fcgi/290_0_1_Intelligens_Energia___Europa_IEE_II_.pdf (Letöltve: 2019. 08. 22.)

⁴¹ <https://nkfih.gov.hu/nemzetkozi-tevekenyseg/horizont-2020/nemzeti-kapcsolataro> (Letöltve: 2019. 08. 22.)

Nem túlzás tehát azt állítani, hogy a munkahelyteremtés kulcsa a megfelelő képzettségekben rejlik. A gazdaság zöldebbé tételének folyamata a munkaerő-szükségletet⁴² (vagy képzettségigényt) háromféleképpen alakíthatja.⁴³

Az első az úgy nevezett „Zöld szerkezetátalakítás” (Green Restructuring), melynek keretében az átalakulás hatására a gazdaságban a nem kielégítő energiahatékonysággal működő, (de ugyanakkor többnyire magas széndioxid-kibocsátással járó) technológiákról elmozdulás tapasztalható a hatékonyabb (és kevésbé szennyező) módszerek felé. Ez főként az ipart érinti, de a különböző képzések elengedhetetlenek, ahhoz, hogy a „hanyagoló” ágazatokból a növekvőbe történő átmenet gördülékeny lehessen.⁴⁴

A második eset, amikor valóban új munkahelyek jönnek létre olyan munkakörökkel, feladatokkal, amik az új technika vagy technológia nélkül nem léteznének. Ez egyszerűen azzal magyarázható, hogy az új szabályozások bevezetésével és a gazdaság átalakításával új, eddig ismeretlen technológiákon alapuló munkavégzés válik elérhetővé, melynek hatására új munkahelyek jönnek létre⁴⁵. Ennek mértéke és pontos részletei országonként eltérőek lehetnek. Érdekes számolni azzal is, hogy az „új” nem mindenhol új, vagy, ha éppen még újnak is tekintik, nem ugyanolyan mértékben. Ez pedig országok/tagállamok olyan alapvető különbségeiből adódik, melyeknek az is köszönhető, hogy egyes országok már az EU 20-20 stratégia megalkotását megelőzően is teljesítették (esetenként akár meg is haladták) a program által jövőben elvárt megújuló energiaforrások használati arányát, míg más országok csak csökkentett mértéknek való megfelelést voltak képesek vállalni.⁴⁶

A harmadik lehetőség pedig a már meglévő munkahelyek „zöldítése”. Ha a munkavégzés fő technológiája nem is változik meg minden esetben, az új technológiákkal akkor is kifizetődő tisztában lenni már csak a piaci verseny miatt is, mely során az energiatakarékosabb módszerek alkalmazásával elérhető megtakarítások csak az egyik oldalt képezik.

Az éghajlatváltozás következtében előfordulhat, hogy a jövőben nem, vagy nem az eddigi mértékben állnak majd rendelkezésre a megszokott feltételek, mely esettel gazdaságilag jobb előre számolni és nem pedig utólag reagálni.⁴⁷

Ahogy arra már fentebb is történt utalás, az átmenet a „zöldebb” gazdaság felé számottevő munkahelyteremtő potenciáljának hosszú távon történő, fenntartható kihasználása alapos, központi tervezést igényel. Az új, vagy átstrukturált munkahelyek kapcsolódhatnak közvetlenül a zöld szektorhoz, vagy akár indirekt módon (egy ilyen profilú vállalat pl.: beszállítóiként) is.

⁴² LUKÁCS GERGELY SÁNDOR: *Zöld gazdaság, zöld társadalom*. In: Lukács Gergely Sándor (szerk.): *Legjobb gyakorlatokkal a zöld gazdaságért*. Cser Könyvkiadó és Kereskedelmi Kft. Budapest, 2013. 62–63. pp.

⁴³ https://www.cedefop.europa.eu/files/3057_en.pdf (Letöltve: 2019. 07. 23.)

⁴⁴ https://www.cedefop.europa.eu/files/3057_en.pdf (Letöltve: 2019. 07. 23.)

⁴⁵ LUKÁCS GERGELY SÁNDOR: *Megújuló energia – Kitérési lehetőség a szegénységből*. Szaktudás Kiadó Ház. Budapest, 2010. 221–223. pp.

⁴⁶ https://www.cedefop.europa.eu/files/3057_en.pdf (Letöltve: 2019. 07. 23.)

⁴⁷ https://www.cedefop.europa.eu/files/3057_en.pdf (Letöltve: 2019. 07. 23.)

3. 3. A szakpolitikák szerepe

A környezeti politikák szempontjából fontos, hogy kialakításukkor feltétlenül vegyék figyelembe a termelékenység fenntartható módon történő maximalizálását⁴⁸, illetőleg a foglalkoztatottak számára a „decent work” kritériumainak betartását.

A képzési politikáknak pedig be kell építeniük a környezettudatosságot és a zöld munkahelyekhez szükséges szaktudást az oktatásba, lehetőség szerint annak minden szintjébe (természetesen eltérő részletességgel és mélységben).

A megfelelően átgondolt szakpolitikák alkalmasak arra, hogy olyan rendszert teremtsenek és működtessenek fenntarthatóan, amely a megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos beruházások támogatása során képes különbséget tenni a pályázó vállalkozók valódi céljai között és a „kirakat tevékenységet” végzők helyett, (akiknek kizárólagos célja a rövidtávon elérhető támogatások igénybevétele, esetleges marketinglehetőségek kiaknázása mellett), a hosszú távra tervező vállalkozókat képes segíteni, akiknek célja a jövőben realizálható valódi előnyök megszerzése, vagy ezek megalapozása.⁴⁹

4. Az energiaszektor munkaügyi kapcsolatainak rendszere

Magyarországon a három fő tárgyalási szint közül mindegyik intézményesített, így valamennyi használható is hivatalosan. Ennek eredményeképpen a felek (szociális partnerek) közti (kollektív) alkufolyamat háromlépcsős, melyből a központi helyen a nemzeti (országos) szintű megállapodások találhatók. Ezek többnyire keretmegállapodások, melyek leggyakrabban az alapvető kérdéseket tisztázzák csak, pl. minimálisan fizetendő bérek mértékét illetve azok védelmét. Ezt követik az úgy nevezett szektorális kollektív megállapodások, melyek már az adott ágazat/ alágazat sajátosságait figyelembe véve, azokra korlátozódva születnek meg. Magyarországon nem gyakoriak a megállapodások ezen a szinten, de az energiaszektorra vonatkozóan tradicionálisan létre szokott jönni ágazati szintű megállapodás is. Természetesen lehetőség van az itt megkötött megállapodások alacsonyabb, helyi szinten történő továbbfinomítására az egyes vállalati igényeknek megfelelően.⁵⁰

Ahhoz azonban, hogy a fent leírt háromlépcsős rendszerben egy adott vállalat részt tudjon venni, érdekképviselői szervezetre van szükség mind munkavállalói, mind munkáltatói oldalon, mely egy közepes-, nagy-, vagy multinacionális vállalat esetében az esetek többségében természetes. A megújuló energiaforrások előállításával illetve hasznosításával foglalkozó vállalatok azonban Magyarországon túlnyomó többségben mikro-, vagy kis vállalatok, amelyek átlagosan tíz és harminc fő között foglalkoztatnak munkavállalókat. Ezekre a vállalatokra jellemző, hogy éppen az alacsony foglalkoztatotti létszámra hivatkozva nem igazán használják a kollektív alku vagy a szociális párbeszéd eszközét. A gyakorlati példák alapján sokan egyenesen „felesleges

⁴⁸ MOCSÁRI JÓZSEF: *Környezetpolitika*. In: Szabó Máté (szerk.): *Szakpolitikák a rendszerváltás utáni Magyarországon 1990-2006*. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2006. 137–138. pp., 161–168. pp.

⁴⁹ https://www.cedefop.europa.eu/files/3057_en.pdf (Letöltve: 2019. 07. 23.)

⁵⁰ http://acta.bibl.u-szeged.hu/7246/1/juridpol_066_fasc_004_001-053.pdf (Letöltve: 2019. 07. 23.)

teherként” tekintenek ezen eszközökre. Ilyen esetekben a munkavállalók nem választott képviseleti szerveken, vagy képviselő személyeken keresztül, hanem személyesen maguk állnak a munkáltató elé. Ebben a helyzetben természetesen a kollektív tárgyalás nem jöhet szóba, így egyéni tárgyalásokat kezdeményezhetnek aktuális sérelmeik, vagy jövőbeni igényeik megvitatása céljából. Ez a gyakorlat bár nem mozdítja elő a szociális párbeszéd vagy a kollektív alku intézményének gyakorlását, működhet jól és kétségtelenül rendkívül költséghatékony is. Azonban, ha a munkavállalók nem azért nem keresik fel direkt módon a munkáltatót, mert nincs panaszuk, vagy megvitatandó kérdésük, hanem mert sokkal jobban tartanak az esetleges következményektől, ha ilyennel „zaklatják” feletteseiket, a rendszer nem elég, hogy nem képes eleget tenni a már korábban említett „decent work” kritériumoknak, a helyzet csak nagyon nehezen és lassan javítható, ha egyáltalán fény derül ezen részletekre (és a munkavállalók nem titkolják azt el). Előfordul olyan eset is, amikor az adott munkahelyen a munkáltató nyitott a munkavállalók javaslataira, de azok azért nem jutnak el hozzá, mert a munkavállalóknak korábbi munkahelyeikről származnak negatív tapasztalataik hasonló helyzetekből.

Akár működőképes a közvetlen kommunikáció alárendelt felek között, akár nem, mindenképp megjegyzendő, hogy a magasabb (ágazati/ országos) szintű kapcsolatok hiányában nagyobb apparátust igénylő problémák megoldásának lehetősége módfelett limitálttá válik már az információ áramlásának nehézségeinek okán is.⁵¹

Természetesen vállalatok számára nyitva áll a lehetőség arra, hogy közvetlenül egy magasabb szinten tevékenykedő érdekképviseleti szervezethez csatlakozzon, de ez Magyarországon nem túl gyakori.

További negatív tapasztalat a kis- és mikro vállalkozások oldaláról, hogy a nagyobb érdekképviseletek (szövetségek, konföderációk) általában túlságosan szakmaiak és sok esetben kizárólag elméleti síkon tevékenykednek, a problémák, melyekkel foglalkoznak, nem egyeznek meg azokkal, amelyekkel a jelenben egy kisebb méretű vállalkozásnak szembe kellene néznie mindennapi működése során.⁵² Léteznek azért Magyarországon olyan szövetségek is, amik eleget tesznek a megújuló energiaforrások kérdésében érdekelt kisebb létszámú vállalatok elvárásainak is. A visszajelzések alapján ilyen például a KÖVET Egyesület a Fenntartható Gazdálkodásért, valamint a Környezetvédelmi Szolgáltatók és Gyártók Szövetsége.⁵³

⁵¹ NÉMEDI ERIKA: *Partnerség-e az egyeztetés? – A településrendezési eszközök nyilvánosságának kérdései egy esettanulmányon keresztül*. In: Fodor László – Bányai Orsolya (szerk.): *A települési önkormányzatok szerepe a környezeti politika és jog alakításában*. Debreceni Egyetemi Kiadó. Debrecen, 2017. 127–130. pp., 134–138. pp.

⁵² FÓNAI MIHÁLY: *A településméret és típus hatása a helyi politikára*. In: Bányai Orsolya – Barta Attila (szerk.): *A települési környezetvédelem elméleti és gyakorlati megközelítései*. Gondolat Kiadó. Budapest, 2018. 91–97. pp.

⁵³ <http://www.adapt.it/acm-on-line/Home/Progetti/WiRES/documento11145.html> (Letöltve: 2019. 08 26.)

BALÁZS ROSSU

THE CHALLENGES OF “GREEN” INNOVATION IN THE WORLD
OF WORK IN THE LIGHT OF THE EU 20 20 STRATEGY

(Summary)

Less than a decade ago, the European Union was a completely new participant in the field of energy policy. The area itself is still considered to be innovative in many respects, as experience so far has shown that energy was almost exclusively a subunit within other regulatory issues. It first appeared as an autonomous area in 2007 in the Lisbon Treaty. The issue of energy could not remain in the background for too long however, as the environmental impacts of the current average level of life in most advanced economies can sometimes be drastic. The consequences of these effects have now become apparent to most people in their daily lives. Perhaps the most well-known of these effects and consequences is “climate change”, which may still be the subject of debate in some countries [for example by the political leadership of the United States (as analysed several times by local and world press)]. In order to alleviate the pressures on the environment, and stabilize the situation or even reverse it in the future, the European Union has set itself the objective of developing a viable energy policy in 2005 in order to create a sustainable economy along with the possibility to ensure a continuous development. The study analyses the most important documents regarding the energy policy of the European Union, such as National Environmental Action Plans, the Kyoto Protocol on Climate Change, the Renewable Energy Directive and the EU 2020 Strategy itself, while also placing special emphasis on the current situation of Hungary regarding its energy policy and social involvement in order to measure the potential of creating new workplaces in the process of investing into sustainability (at least from an energy perspective).